

2024 AFRİKA SEÇİMLERİ: KİTANIN DEMOKRATİK GELECEĞİNDE KRİTİK DÖNEMEÇ



“

Afrika’da 2024 yılında gerçekleşecek seçimler; darbe, terör tehdidi, iç çatışmalar ve otoriter yönetimlerden kaynaklanan demokratikleşme sorunlarına çözüm getirilmesi noktasında da öneme sahiptir. Bu seçimlerde izlenecek temel konular arasında, adayların politikaları, seçim güvenliği, yolsuzlukla mücadele ve ekonomik gelişmelere dikkat çekilebilir.

”

DR. KAAN DEVECİOĞLU

Koordinatör ORSAM

Afrika kıtası 2024 yılında 18 ülkede gerçekleşecek cumhurbaşkanlığı ve genel seçimlerle yoğun bir takvime sahiptir. Ayrıca bu yıl Togo, Madagaskar, Malavi ve Somali’de yasa seçimleri de dikkate alındığında 22 ülkede seçim yapılacaktır. Bu seçimler, kıtanın demokratik uygulamalarını güçlen-

dirmek için önemli bir fırsat da sunacaktır. Başkanlık veya genel seçimlerin yapılacağı 18 Afrika ülkesindeki seçimlerin üçte ikisi, yılın son çeyreğine yoğunlaşmaktadır. Bu seçimler Afrika’da, çok partili sistemleri güçlendirme, darbeler sonrası anayasal düzene geri dönme ve yüzeysel seçim uygulamalarını geride bırakma fırsatı sunmaktadır. Bu anlamda seçimlerin gerçekleşeceği Afrika ülkelerinden özellikle Senegal, Gana ve Güney Afrika gibi ülkelerde diğerlerine oranla daha demokratik uygulamalar hâkimken önceki yıllarda darbelerin gerçekleşmesi sonucu askerî yönetimlerin bulunduğu Mali, Burkina Faso, Çad ve Gine, iç çatışmanın sürdüğü Güney Sudan ve terör tehdidiyle mücadele eden Mozambik, söz konusu özellikleriyle dikkat çekmektedir. Ancak pek çok ülke demokratik açıdan sorunlara sahip olmasına rağmen Afrika’daki seçimler, ilgili ülke vatandaşlarının seslerinin duyulma arzusu, daha duyarlı, kamu hizmetine yönelik ve demokratik yönetim beklentileri arasında güçlü bir tema oluşturması adına önemli bir adımdır. Afrika’da 2024 yılında gerçekleşecek seçimler; darbe, terör tehdidi, iç çatışmalar ve otoriter yönetimlerden





kaynaklanan demokratikleşme sorunlarına çözüm getirilmesi noktasında da öneme sahiptir.

Bu seçimlerde izlenecek temel konular arasında, adayların politikaları, seçim güvenliği, yolsuzlukla mücadele ve ekonomik gelişmelere dikkat çekilebilir. Dolayısıyla 2024 seçimleri, Afrika'daki birçok ülke için demokratik yönelimlerini yeniden kazanma veya pekiştirme şansı sunmaktadır.

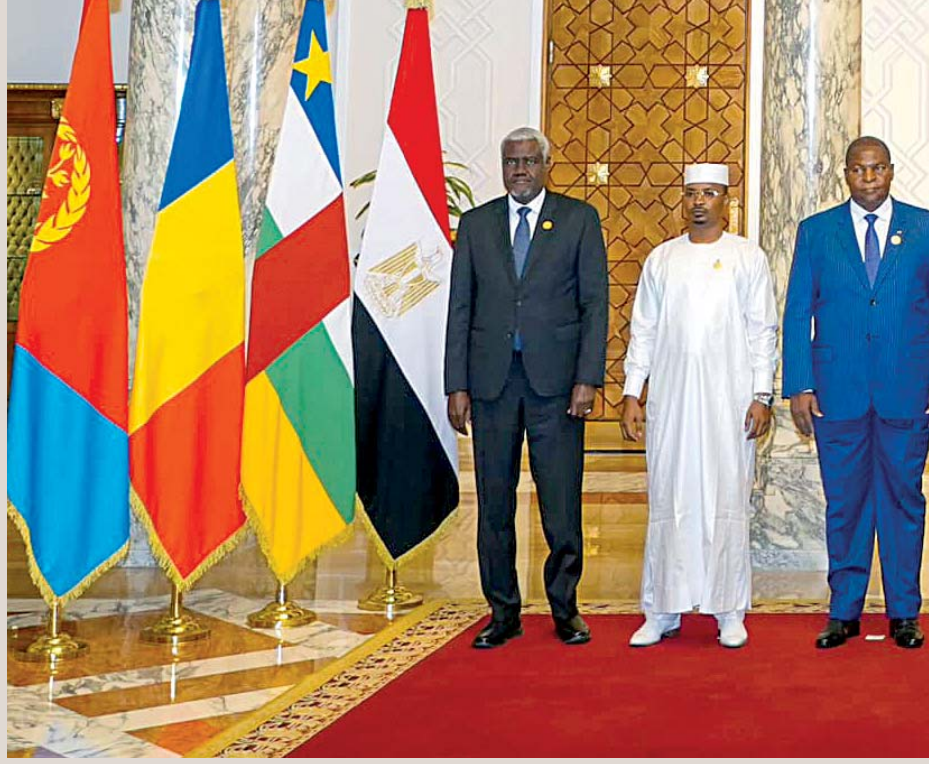
GÖRECE İSTIKRARLI DEMOKRASİLERDE ZORLUKLAR

Bir ülkenin istikrarlı bir demokrasiye sahip olup olmadığı batılı kuruluşların kıstaslarına göre tanımlanmaktadır. Dolayısıyla bu kıstaslar her ülke için zaman içinde değişip dönüşebilmektedir ki bu anlamda Afrika'da görece istikrarlı demokrasiye sahip ülkeleri sıralamak zorlayıcı olmasına rağmen,

2024 yılında seçimlerin gerçekleşeceği Senegal, Güney Afrika, Botsvana, Namibya, Mauritius ve Gana bu kategoride değerlendirilebilir. Nitekim bu ülkeler, düzenli çok partili seçimleri gerçekleştirmelerinin yanı sıra insan hakları, yargı bağımsızlığı ve medya özgürlüğü gibi konularda da diğer Afrika ülkelerine nazaran daha iyi durumdadır. Senegal'de 25 Şubat 2024 tarihinde gerçekleşecek seçimlerde



mevcut Başkan Macky Sall'ın anayasaya uyararak üçüncü dönem için aday olmayacağını açıklaması, ülkenin sahip olduğu demokratik kazanımlarını sürdürmesi açısından önemli bir duruma işaret eden toplumda karşılığı olan ve dava sürecinden dolayı adaylığı iptal edilen Ousmane Sanko'nun süreci, medya mensuplarına baskıların arttığına kaydedilmesi ve özellikle Katiba Serma militanları bağlamında Sahel'deki terör tehdidi Senegal'in seçim süreci ve sonrası için temel meydan okumalar olarak okunabilir. Güney Afrika, Apartheid sonrası yıllarda, demokratik kurumları güçlendirerek çok kültürlü bir seçim ortamı oluşturabilmeyi başarmıştır. 2024 yılındaki Güney Afrika genel seçimleri, Afrika Ulusal Kongresinin (ANC) popülaritesindeki düşüş, artan yolsuzluk algıları, elektrifikasyon bağlamında kötü hizmet sunumu, eşitsizlik ve işsizlik gibi iç sorunlarla mücadele ettiği bir dönemde gerçekleşmektedir. ANC'nin ulusal oyların %50'sinden azını alabileceği öngörülürken muhalefet partileri, koalisyon oluşturma kapasitelerini artırarak ANC'nin üstünlüğünü tehdit etmektedir. Ayrıca Güney Afrika, siyasi şiddet ve daha önceki yıllarda gündeme gelmesinden hareketle Rusya'nın olası seçim müdahalesi gibi dış faktörlerle de karşı karşıyadır. Bu seçimler, ülkenin iç ve dış zorluklarla başa çıkma yeteneğini ve demokratik süreçlerini kullanarak reform yoluna girmesi açısından belirleyici bir sınav olacaktır. Botswana'da ekim ayına kadar yapılacak genel seçimler, ülkenin uzun süreli istikrarlı demokrasisi içinde tarihinin en rekabetçi seçimi olacağı öngö-



rülebilir. Ülkenin devlet başkanları, anayasal olarak sınırlı sürelerle görev yapmakta ve önceki liderlerin görev sürelerini tamamladıktan sonra barışçıl bir şekilde iktidardan ayrılma geleneğine sahiptir. Mevcut Başkan Mokgweetsi Masisi, 1969'dan bu yana iktidardaki Botswana Demokratik Partisi (BDP) adına yeniden seçilmek için mücadele etmektedir. Masisi karşısında, 2022 ara seçimlerinde güç kazanan ve Ulusal Sağlık Sigortası Planı gibi öneriler sunan muhalefet koalisyonu Demokratik Değişim Şemsiyesi (UDC) bulunmaktadır. BDP'nin iç çekişmeleri ve Masisi'nin önceki Başkan Ian Khama'yla olan anlaşmazlıkları seçim sonuçlarını etkileyebilir. Yüksek genç işsizliği ve kamu altyapısındaki sorunlara rağmen, Masisi döneminde basın özgürlüğünde iyileşme kaydedilmiştir.

“
Mali, Burkina Faso, Çad ve Gine'de askerî cuntalar, demokratik süreçleri ve seçimleri erteleyerek iktidarı sürdürmüş ve insan hakları ihlalleri, medya ve muhalefete baskı gibi eylemlerle uluslararası eleştirilere maruz kalmışlardır.
”

2024 yılının son çeyreğinde Namibya, Mauritius ve Gana'daki seçimler de demokratik geleneğin sürdürülmesi açısından oldukça önemlidir. Namibya'da, Güney Batı Afrika Halk Örgütü'nün (SWAPO) ilk kadın başkan adayı Netumbo Nandi-Ndaitwah'la bağımsız Panduleni Itula öne çıkarken ülkedeki siyasi değişimler ve demokratik



süreçler dikkat çekmektedir. Mauritius'ta, 12. genel seçimlerde Militan Sosyalist Hareket ve diğer büyük partiler arasındaki rekabetin görüleceği öngörülebilir ki ülkenin demokratik itibarı ve ekonomik gelişimi ön planda olacaktır. Gana'da ise beşinci başkanlık seçimleri eski Cumhurbaşkanı John Mahama ve Başkan Yardımcısı Dr. Mahamudu Bawumia arasında şekillenmesi öngörülebilir. Bu ülkenin demokratik geçiş geleneği, ekonomik ve Sahel'deki terör tehdidinin Atlantik'e kayması bağlamında bölgesel güvenlik zorluklarıyla birlikte sınanması kuvvetle muhtemeldir.

ASKERÎ CUNTALARIN GÖLGESİNDE DEMOKRASİ ARAYIŞINDAKİ ÜLKELER

Mali, Burkina Faso, Çad ve Gine'de askerî cuntalar, demokratik süreçleri ve seçimleri erteleyerek iktidarı

sürdürmüş ve insan hakları ihlalleri, medya ve muhalefete baskı gibi eylemlerle uluslararası eleştirilere maruz kalmışlardır.

Mali'de Albay Assimi Goita liderliğindeki cunta, sivil hükümete geçiş sözünü tutmamış; Burkina Faso'da Yüzbaşı İbrahim Traore liderliğindeki cunta demokratik seçimleri süresiz olarak ertelemiş; Çad'da ise General Mahamat Debi, demokratik seçimler sözünü tutmamış ve yargı üzerinde sıkı kontrol uygulayarak babasının yönetim biçimini sürdürmüştür. Buna rağmen, Çad hiçbir zaman barışçıl bir iktidar değişimi yaşamamış ve iç siyasi istikrarsızlık, aynı zamanda Sudan ve Sahel bölgesindeki bölgesel gerilimlerle birleşerek ülkenin geleceği için ciddi sorunlar oluşturmaktadır. Dolayısıyla bu durumlar, üç ülkede de siyasi istikrarsızlığa ve bölgesel gerilimlere

yol açmakta ve söz konusu seçimlerin akıbetini belirsiz kılmaktadır. Diğer taraftan askerî yönetime sahip bu ülkelerin yanı sıra Gine'de durum daha iyimserdir. 2024 yılında Gine'nin cunta yönetimi demokrasiye dönüş doğrultusunda kritik bir dönemeçtedir. Bu bağlamda cuntanın eylemleri, uluslararası etkileşimler ve sivil direniş, bu geçişin başarısını belirleyecek ana unsurlardır.

İÇ SORUNLARLA MÜCADELE EDEN ÜLKELERDE DEMOKRASİ UMUDU

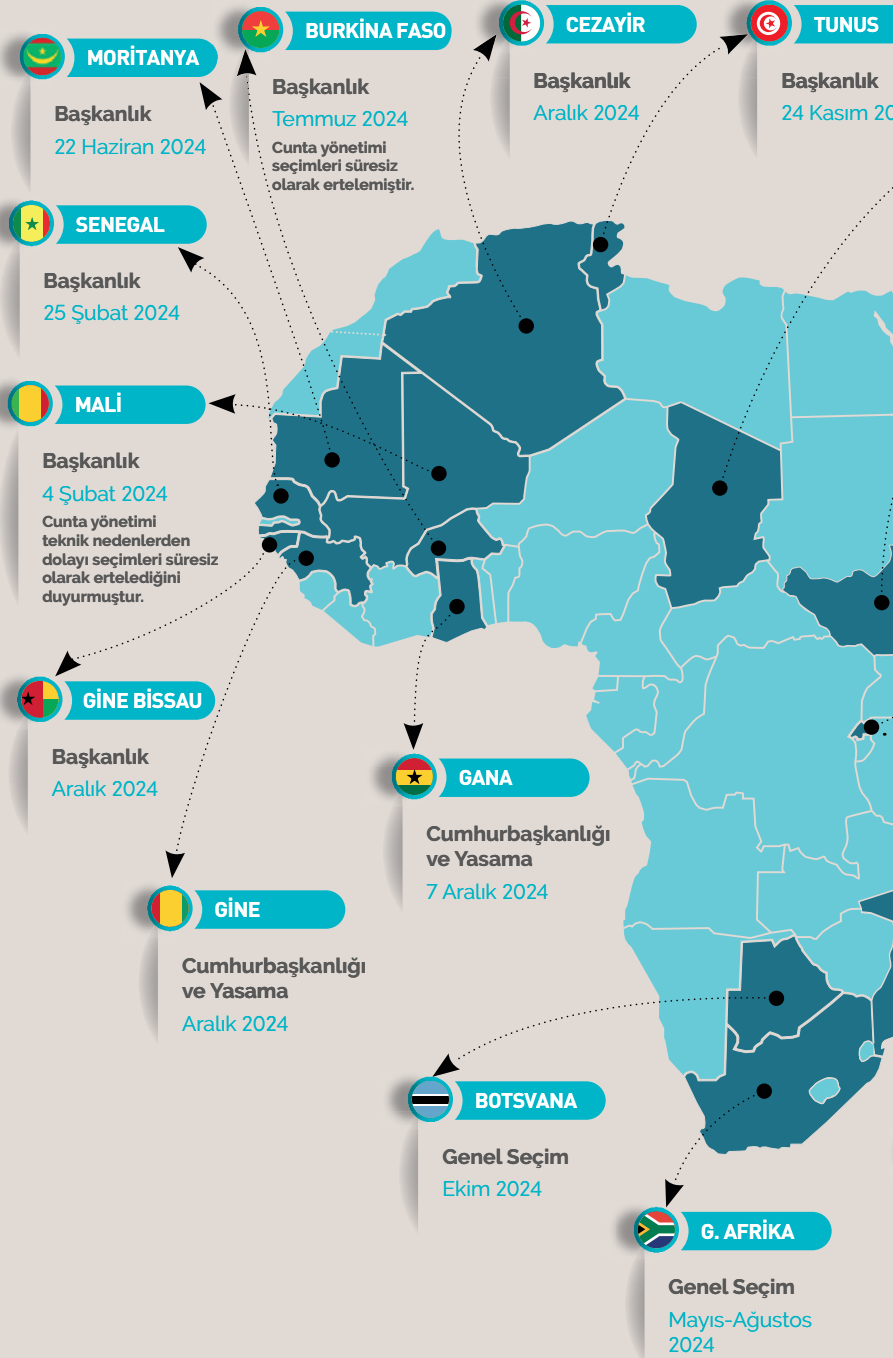
İç siyasi ve güvenlik sorunlarıyla mücadele eden Mozambik, Tunus ve Güney Sudan'da 2024 yılının son çeyreğinde gerçekleşecek seçimler öne çıkmaktadır. Mozambik'te, iktidardaki FRELIMO partisinin otoritesinin artmasının göl-

gesinde, Ekim 2023'teki belediye seçimlerindeki tartışmalı zaferinin ardından başkanlık ve parlamento seçimleri yapılacaktır. 24 Kasım'da Cumhurbaşkanlığı seçiminin gerçekleşeceği Tunus, bu seçimlere demokratik kazanımlarını kaybederek girmektedir. Nitekim 2019'da bağımsız bir aday olarak ikinci turda anlaşma sağladığı Nahda Partisi'nin desteğiyle seçilen Kays Said, 2021'de parlamentoyu feshetmiş ve olağanüstü hâl ilan ederek demokratik kurumları baskı altına almıştır. Güney Sudan ise 2011'de Sudan'dan bağımsızlığını onaylayan referandumdan itibaren Devlet Başkanı Salva Kiir'in yönetiminde, siyasi ve etnik çatışmalarla mücadele etmektedir. Dolayısıyla Güney Sudan, 2024'te yapılacak seçimlerle demokratik ilerleme umudu taşımaktadır.

DEMOKRASİSİ GÖRECE ZAYIF VE İSTIKRARLI ÜLKELERDE SEÇİMLER

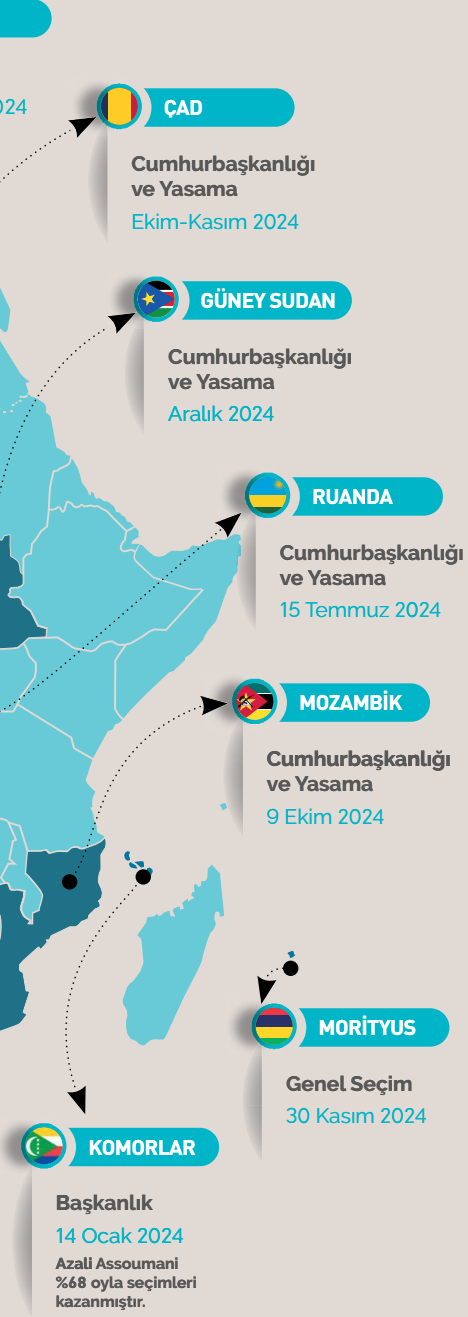
Afrika'da Batılı kuruluşların kısıtalarına göre demokratik yapısı zayıf olsa da siyasi, ekonomik, toplumsal ve güvenlik açısından diğer aktörlere göre görece istikrarlı olarak sınıflandırılacak Komorlar, Moritanya, Ruanda, Cezayir ve Gine-Bissau'da 2024 yılında seçimler gerçekleştirilmektedir. Komorlar'da Devlet Başkanı Azali Assoumani, 2018'de anayasal değişikliklerle başkanlık dönemi sınırlamalarını kaldırarak giderek otoriterleşen yönetimi altında dördüncü dönem için seçimlere girmiş ve %68 oyla kazanmıştır. Bu ülkede, basın özgürlüğü ve muhalefet üzerindeki baskı artarken muhalefet seçim usulsüzlüklerini ve Assoumani'nin oğlunun siyasete hazır-

2024 YILINDA AFRİKA CUMHURBAŞKANLIĞI SEÇİMLERİ VE



Ocak 2024

'DAKİ GENEL SEÇİMLER



lanmasını eleştirmiştir. Ancak seçimlere %16'lık sınırlı katılım oranının yanı sıra bir önceki seçimlerde de olduğu gibi seçim sonuçlarına muhalif parti destekçileri tarafından itiraz edilmiş ve seçimlere hile karıştırıldığı iddiasıyla protestolar düzenlenmiş ve sokağa çıkma yasağı ilan edilerek bastırılmıştır.

“

2024 yılı, Afrika kıtası için önemli bir dönüm noktası olacaktır, zira bu yıl gerçekleşecek geniş çaplı seçimler, bölgenin demokratikleşme sürecinde kritik bir rol oynayacaktır. Hem istikrarlı demokrasilere sahip ülkelerdeki seçimler hem de askerî cuntaların yönetimindeki ya da iç sorunlarla boğuşan ülkelerdeki seçimler, Afrika'nın siyasi geleceğini şekillendirecek ve kıtanın karşı karşıya olduğu demokrasi, yolsuzluk, ekonomik gelişme ve güvenlik gibi temel sorunlara çözüm bulma yolunda belirleyici olacaktır.

”

Moritanya, Muhammed Veled Gazvani'nin ikinci dönem için seçime katılacağı ve politik açılım sürecini sürdüreceği bir dönemde, kölelik karşıtı Biram Dah Abeid gibi önemli adayların dikkat çektiği bir seçim sürecine girmektedir. Son dönemde Moritanya'da enerji sektöründe önemli gelişmeler yaşanırken yargı ve seçim komisyonu gibi bağımsız kurumların güçlen-

dirilmesi dikkat çekmektedir. Diğer taraftan Kongo Demokratik Cumhuriyeti'yle güvenlik krizi yaşayan ve son yıllarda ekonomisi kayda değer oranda gelişim kaydeden Ruanda'da Paul Kagame, muhalefetin kısıtlandığı ve usulsüzlük iddialarının olduğu bir ortamda dördüncü dönem için Temmuz 2024'te seçime hazırlanmaktadır. Afrika'nın önemli hidrokarbon üreticisi Cezayir, Aralık 2024'te Abdülmecid Tebbun liderliğindeki seçime girerken Gine-Bissau, politik istikrarsızlık ve yönetim sorunlarına rağmen önemli seçimlere hazırlanmaktadır. Bu seçimler, her ülkede demokratikleşme, politik öncelikler ve hükümet modeli açısından önemli sonuçlar doğuracaktır.

2024 yılı, Afrika kıtası için önemli bir dönüm noktası olacaktır, zira bu yıl gerçekleşecek geniş çaplı seçimler, bölgenin demokratikleşme sürecinde kritik bir rol oynayacaktır. Hem istikrarlı demokrasilere sahip ülkelerdeki seçimler hem de askerî cuntaların yönetimindeki ya da iç sorunlarla boğuşan ülkelerdeki seçimler, Afrika'nın siyasi geleceğini şekillendirecek ve kıtanın karşı karşıya olduğu demokrasi, yolsuzluk, ekonomik gelişme ve güvenlik gibi temel sorunlara çözüm bulma yolunda belirleyici olacaktır. Bu süreç, Afrika ülkelerinin iç dinamikleriyle birlikte uluslararası toplumun desteği ve gözetimi altında gerçekleşecek ve Afrika'nın gelecekteki siyasi ve sosyal dönüşümü için bir temel oluşturacak şekilde, demokratik uygulamaların güçlenmesine ve halkların seslerinin daha etkin bir şekilde duyulmasına olanak sağlayacaktır. ■